

La Vanguardia -- 27/10/2016

Víctor Alba, veu lliure -- Francesc-Marc Álvaro

Quan Víctor Alba vivia a Washington DC, els cubans partidaris del dictador Batista van pintar això a la vorera, davant de casa seva: "Be aware. Here lives a Communist". Quan Víctor Alba va tornar a Catalunya, després de molts anys d'exili, hi havia qui feia córrer que era agent de la CIA, perquè sempre s'havia oposat a Stalin i era professor en diverses universitats nord-americanes. Molts anys abans, quan Pere Pagès encara no havia adoptat el nom literari de Víctor Alba, en plena Guerra Civil, havia d'anar molt en compte, no només per esquivar les bales del bàndol franquista, també per no ser delatat, empresonat o assassinat pels comunistes ortodoxos que es malfiaven d'algú vinculat al POUM. Aquella formació fundada per Andreu Nin va ser el somni trencat d'una esquerra que no es deixava dirigir per Moscou, com va explicar George Orwell en el seu Homenatge a Catalunya. Per cert, un joveníssim Josep Pallach també va ser poumista, una coincidència que explica moltes coses. Pagès, com Pallach, va arribar al POUM mitjançant la militància prèvia al Bloc Obrer i Camperol, al qual es va apuntar –li ho explicava a Vicenç Riera Llorca a primers dels setanta– "perquè hi trobava el catalanisme que havia absorbit en l'ambient familiar i, al mateix temps, la rebel·lió contra altres aspectes d'aqueix ambient; potser, sobretot, contra el caràcter fort i dominant de la meva mare". Joaquín Maurín, líder del Bloc, va marcar profundament el jove militant.

Alba va ser una veu lliure de debò, una de les poques que jo he conegut, una persona que pensava anant a les arrels, radicalment, sense xarxa de seguretat. Vivia amb una actitud tan lúcida com despresa, i no confonia la irreverència amb el mal humor o el ressentiment. La seva rebel·lia no necessitava estridències, era una manera d'estar al món, sense subratllats, amb ironies ben administrades, amb preguntes com obrellaunes. Aquest autor català que va omplir moltes pàgines també en castellà, anglès i francès va viure com va escriure: apassionadament escèptic, militant sense fanatismes, cosmopolita i arrelat al país, extremista tolerant, excepte amb els tirans. "He vist morir –contava amb un somriure als llavis– els principals dictadors de la meva època: Hitler, Stalin i Franco". No ho deia amb ràbia, -sinó amb un cert entusiasme, com aquell apostador que celebra haver-se arriscat sense por i no haver perdut.

Enguany fa cent anys del naixement de Víctor Alba. El cronista va venir al món el 19 de gener del 1916, en una Europa en guerra, una Espanya que consumia les darreres brases de la Restauració i una Catalunya que assajava el seu primer autogovern després de molts segles, amb la Mancomunitat generant una modernitat insòlita. Des de jovenet, Pagès va sentir la crida de l'actualitat i de la política, i va esdevenir periodista polític, en

un món marcat pel protagonisme de les masses, la mort a escala industrial, la crisi de la democràcia, el primer gran col·lapse del capitalisme, la revolució soviètica, la seducció de les doctrines totalitàries, la maduració del catalanisme i la primavera breu de la República espanyola. Avui dijous, al Museu d'Història de Catalunya, se celebra una jornada sobre la seva figura i la seva obra, organitzada per la Càtedra Josep Termes de la Universitat de Barcelona i la Facultat de Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull.

La tradició literària i periodística està feta de molts noms. A més del pis principal on habiten figures molt reconegudes com –per exemple– Pla, Gaziol, Rodoreda, Sagarra, Calders o Pere Quart, hi ha altres pisos on podem visitar firmes menys presents per al gran públic, com Xammar, Josep Maria Planes, Anna Murià, Irene Polo, Jaume Miravittles, Josep Manyé o Alba.

Em passa amb Víctor Alba el mateix que em passa amb Jaume Lorés: el trobo a faltar. Si fos viu, li preguntaria sobre Trump, sobre la crisi política al Brasil, sobre l'alcalde Colau i sobre la situació al PSC. Alba en sabia un munt, de la societat nord-americana, dels països llatinoamericans, de la manera de ser dels barcelonins i del socialisme català, que sentia proper. Fins als últims anys, va mantenir la seva presència a la premsa, on la seva llarga experiència i el seu coneixement aportaven claror i connexions intel·ligents als lectors.

Pere Pagès i Víctor Alba –el ciutadà i l'escriptor– va ser un lluitador heterodox contra les impostures i les simplificacions. Les dels poders i les de la gent. Aquesta és una gran lliçó de la seva vida i la seva obra. L'anècdota següent –també recollida al llibre *Nou obstinats*, de Riera Llorca– deixa ben clar el seu compromís amb la veritat, la complexitat i la compassió. Parla de la immediata postguerra: “Quan veia un conegut, passava a l'altra vorera. No sabia si era un que em delataria o un que m'esbronzaria en ple carrer. Més tard vaig observar uns dubtes semblants a Alemanya i a l'URSS. ¿Qui havia estat una víctima i qui un botxí? Alguns potser havien estat totes dues coses. Fins i tot a França, als primers temps de l'alliberament, em feia la mateixa pregunta”.